

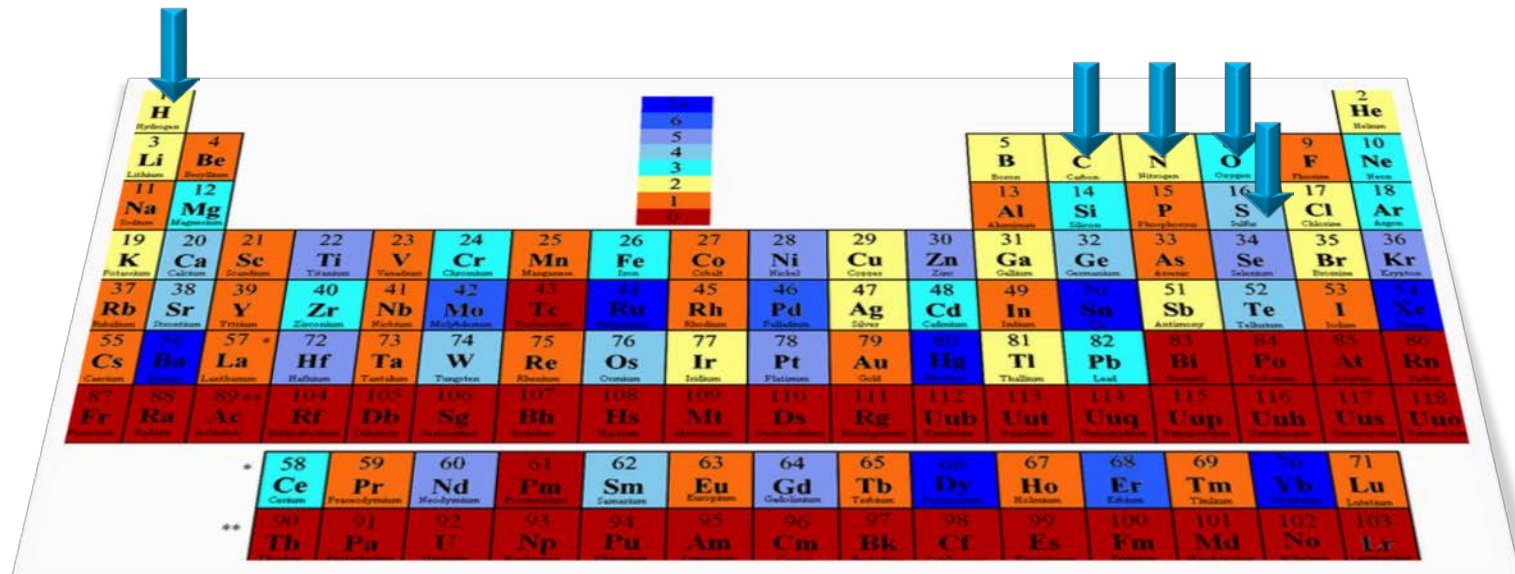
Vakaiden isotooppien käytön periaatteet ravitsemustutkimuksessa

Mikko Kiljunen
Raisio 21.4.2015

Mitä ovat vakaat isotoopit?

- Alkuaineen isotoopit ovat atomeja, joissa on sama määrä protoneja, mutta eri määrä neutroneja → massa vaihtelee
- **'Radioisotoopit'** (^{14}C) hajoavat lähettäen säteilyä
- **Vakaat isotoopit** (^{12}C and ^{13}C) eivät hajoa, koska neutronien ja protonien yhdistelmä on pysyvä.

Mikä on δ -arvo

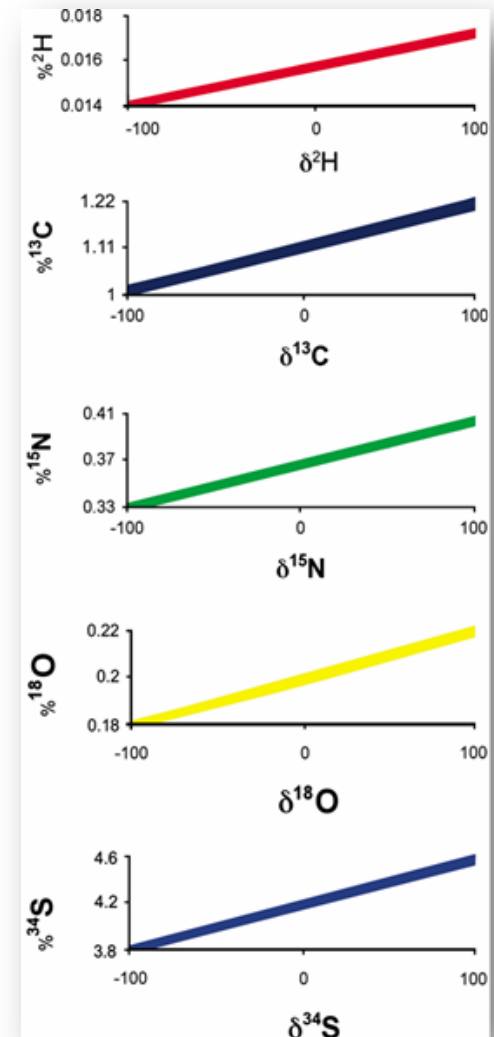
alkuaine	Mitattu suhde (R)	% raskas	% kevyt	Kansainvälinen standardi	R, kansainvälinen standardi	δ arvo
vety	$^2\text{H}/^1\text{H}$	0.015	99.985	Vienna Standard Mean Ocean Water (VSMOW)	0.00015575	$\delta \text{ D}$
	$^2\text{H}/^1\text{H}$			Standard Light Antarctic Precipitation (SLAP)	0.000089089	
hiili	$^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$	1.11	98.89	Vienna Pee Dee Belemnite (VPDB)	0.0112372	$\delta \text{ }^{13}\text{C}$
typpi	$^{15}\text{N}/^{14}\text{N}$	0.37	99.63	Air	0.003676	$\delta \text{ }^{15}\text{N}$
happi	$^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$	0.204	99.759	Vienna Standard Mean Ocean Water (VSMOW)	0.0020052	$\delta \text{ }^{18}\text{O}$
	$^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$			Vienna Pee Dee Belemnite (VPDB)	0.0020672	
rikki	$^{18}\text{O}/^{16}\text{O}$			Standard Light Antarctic Precipitation (SLAP)	0.0018939	
	$^{34}\text{S}/^{32}\text{S}$	4.22	95.00	Canyon Diablo Troilite (CDT)	0.045005	$\delta \text{ }^{34}\text{S}$

Mitattavan näytteen ja standardin erot ovat hyvin pieniä
 → ero ilmoitetaan promille-yksikköinä (‰), δ -arvona

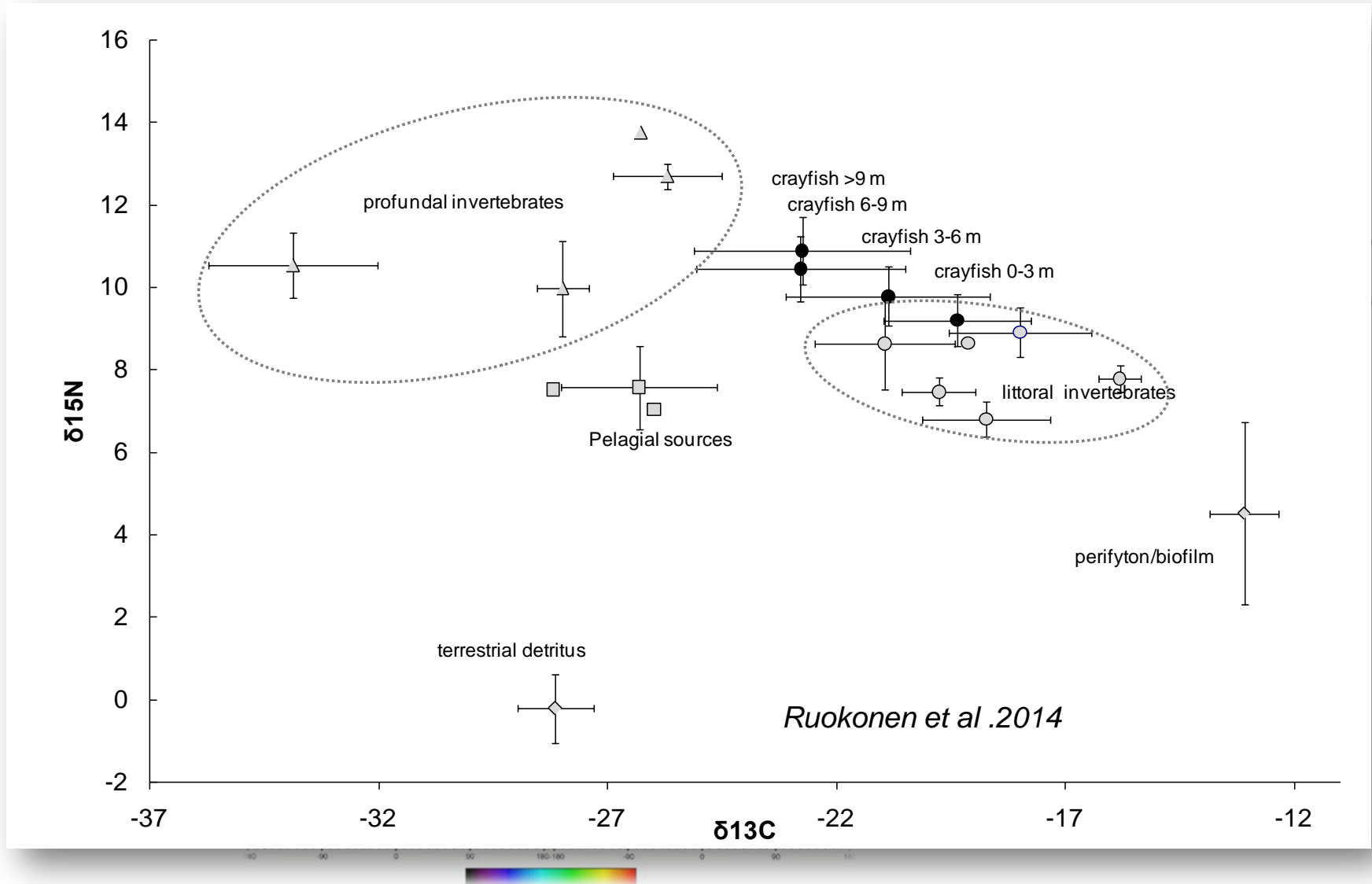
$$\delta^{13}\text{C}_{\text{näyte}} = \left\{ \left(\frac{^{13}\text{C}/^{12}\text{C}_{\text{näyte}}}{^{13}\text{C}/^{12}\text{C}_{\text{standardi}}} \right) - 1 \right\} \times 1000$$

Näyte jolla $R >$ standardi R saa **positiivisen delta** arvon
 (rikastunut, enriched)

Näyte jolla $R <$ standardi R saa **negatiivisen delta** arvon
 (köyhtynyt, depleted)

Isotooppikoostumus luonnossa

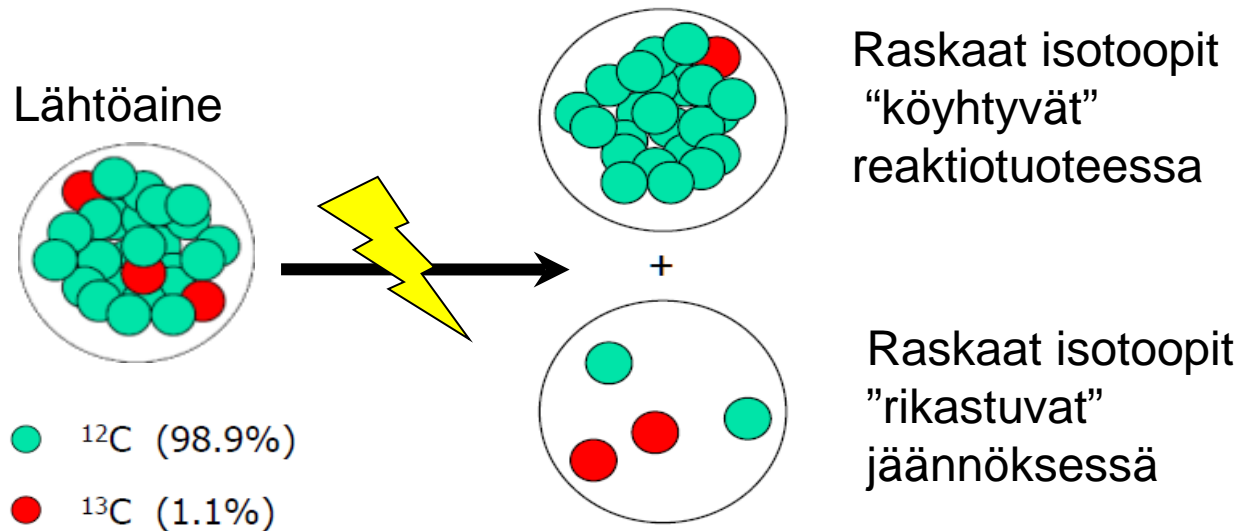
Vakaiden isotooppien "fraktinaatio"

Tasapainoreaktiot

- Reaktionopeus sama molempiin suuntiin, esimerkiksi CO₂ vaihto merien ja ilmakehän välillä

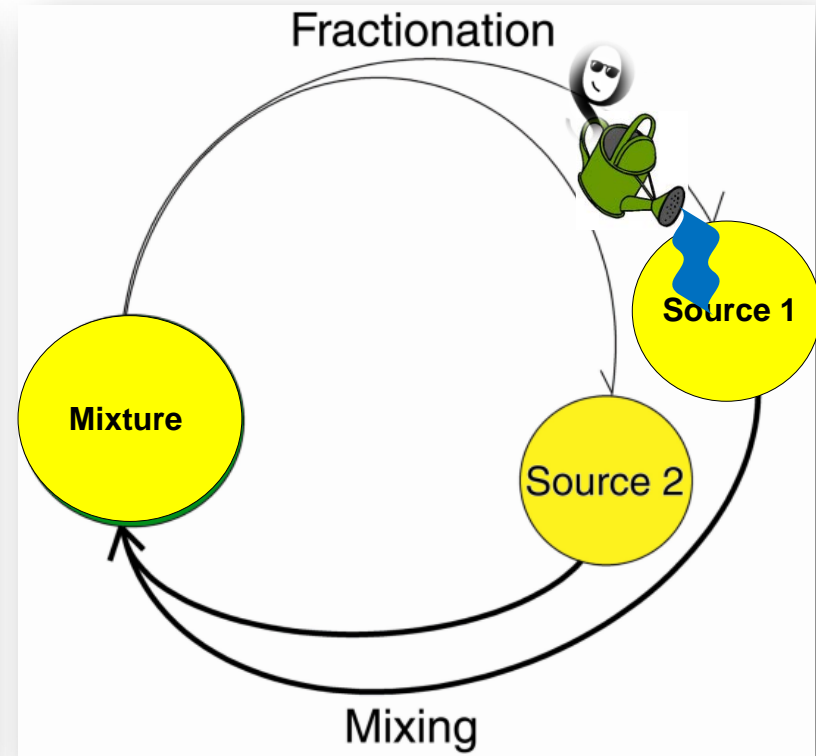
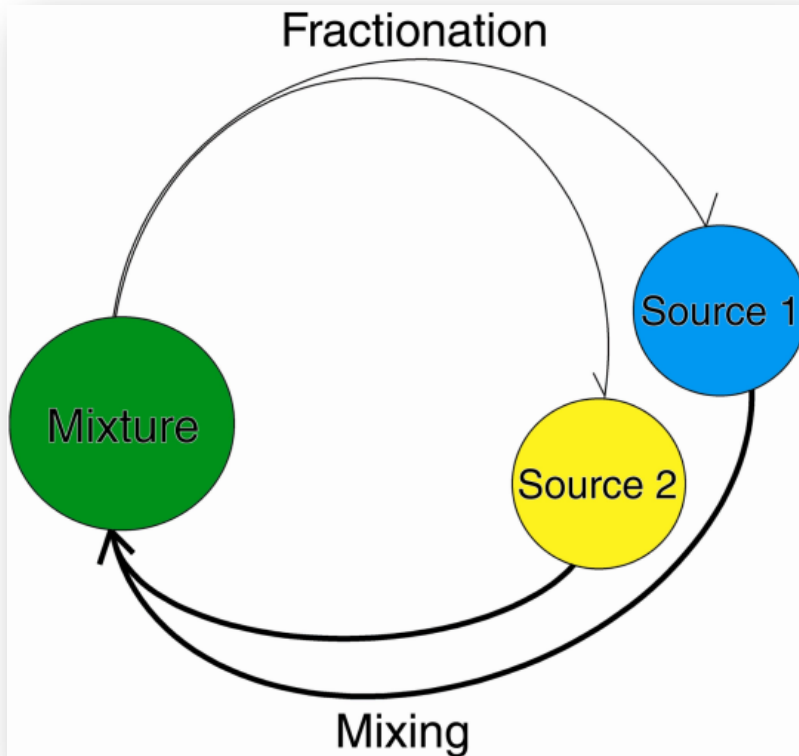
Kineettiset reaktiot

- Systemi ei ole tasapainotilassa, jolloin reaktiotuotteet erottuvat fyysisesti lähtöaineista, biologiset prosessit

Isotooppien sekoittuminen (mixing)

- Isotoopit sekoittuvat kun kaksi tai useampia lähtöaineita yhdistyvät
- Malleilla voidaan arvioida lähtöaineisen osuutta seoksessa esim. ravintokohteiden osuutta kuluttajan kudoksesta
 - **Lähtöaineilla pitää olla erilaiset isotooppikoostumukset!!!**

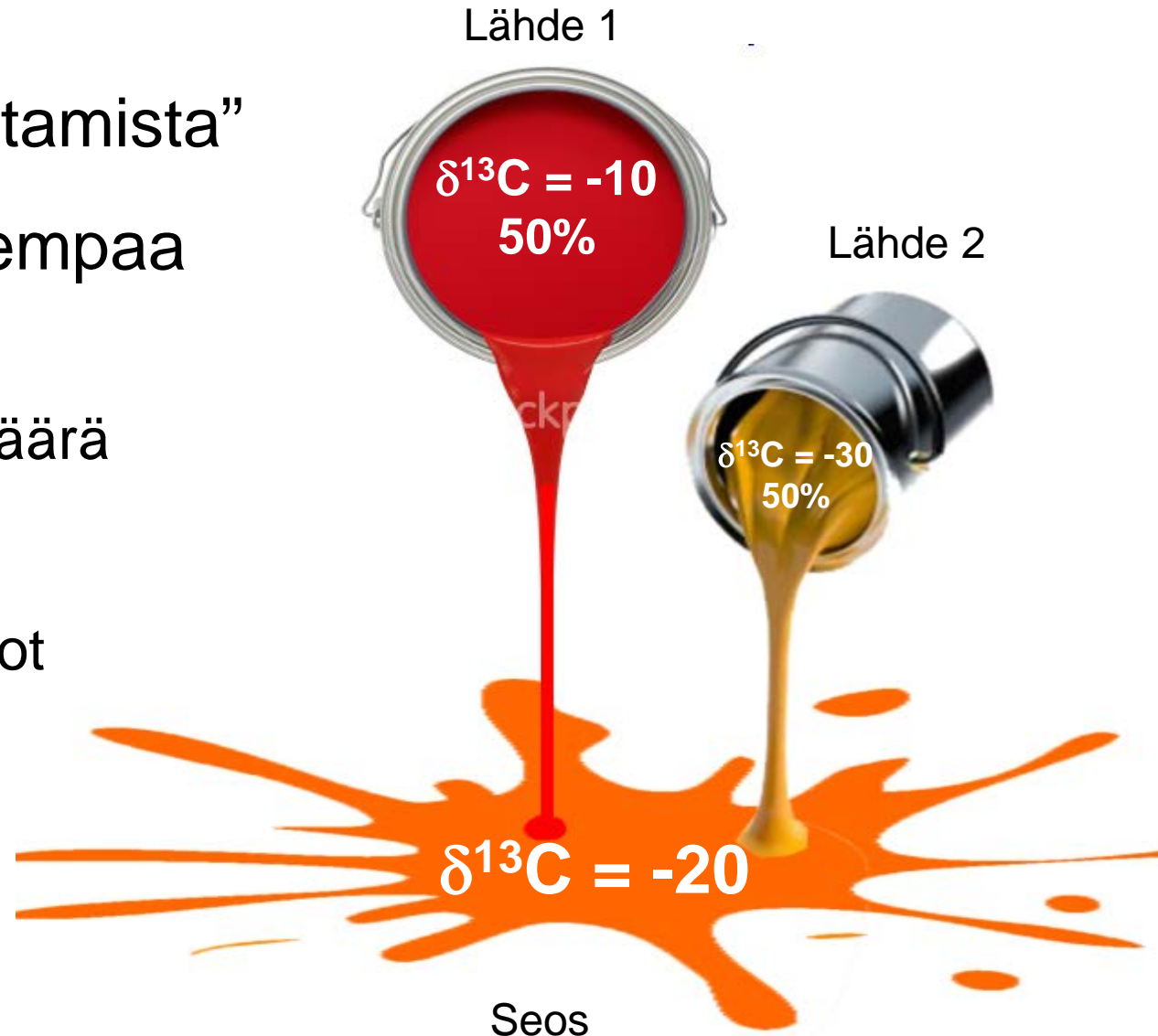
Menetelmää käytetty paljon ekologiassa

1. Ravintoketjutason mittaaminen
 - Perustuu $\delta^{15}\text{N}$ rikastumiseen ravintoketjussa
2. Ravinto-osuuksien laskeminen (mixing models)
 - Kuluttaja kudoksen isotooppikoostumus (seos) kuvaa ravinnon koostumusta (lähteet) “You are what you eat”(DeNiro & Epstein 1978)
 - useiden ravintokohteiden **osuus** kuluttajan ravinnosta voidaan arvioida (assimiloitu ravinto)
3. Vaellusmarkkerit
 - Perustuu isotooppi arvojen maantieteelliseen vaihteluun

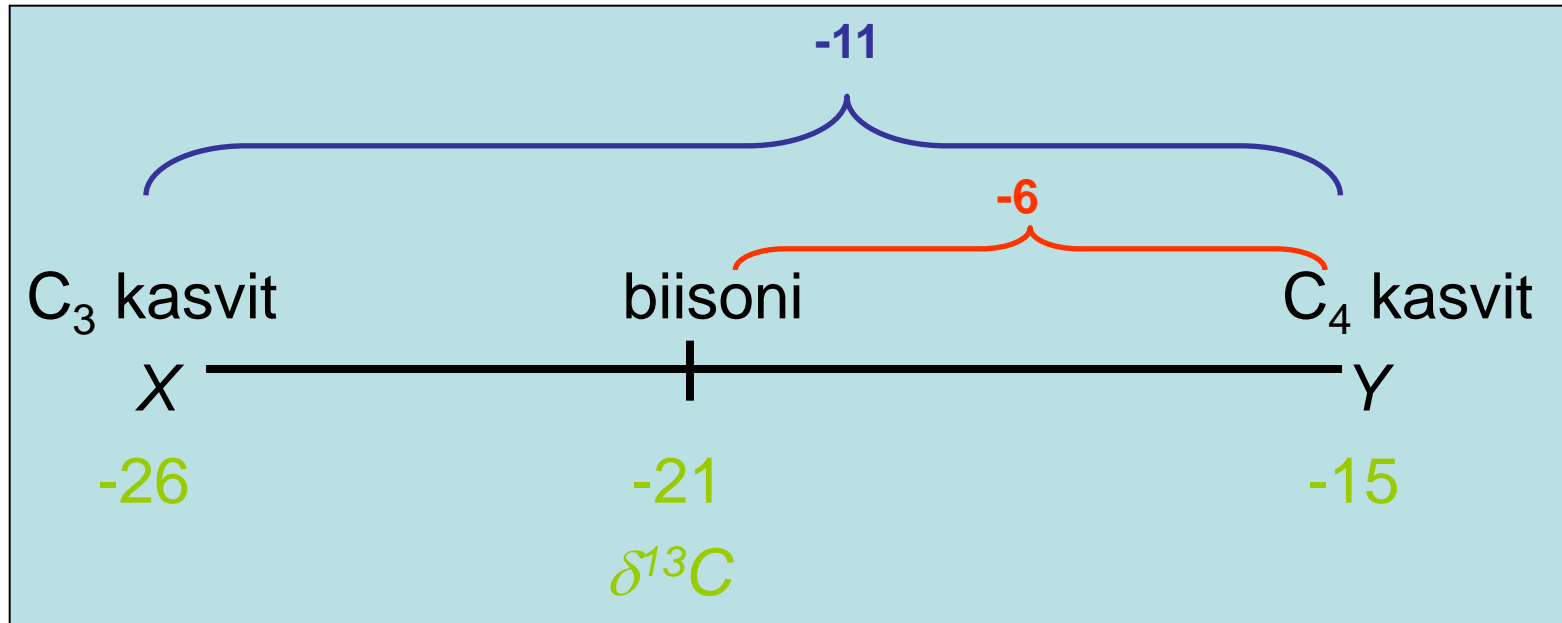
KÄYTTÖ RAVITSEMUSTUTKIMUKSESSA VÄHÄISTÄ??!!

Mallintaminen (Mixing models)

- “värien sekoittamista”
- Monimutkaisempaa käytännössä
 - Lähteiden määrä
 - Fraktinaatio
 - Lähteiden erot

Yksinkertainen malli

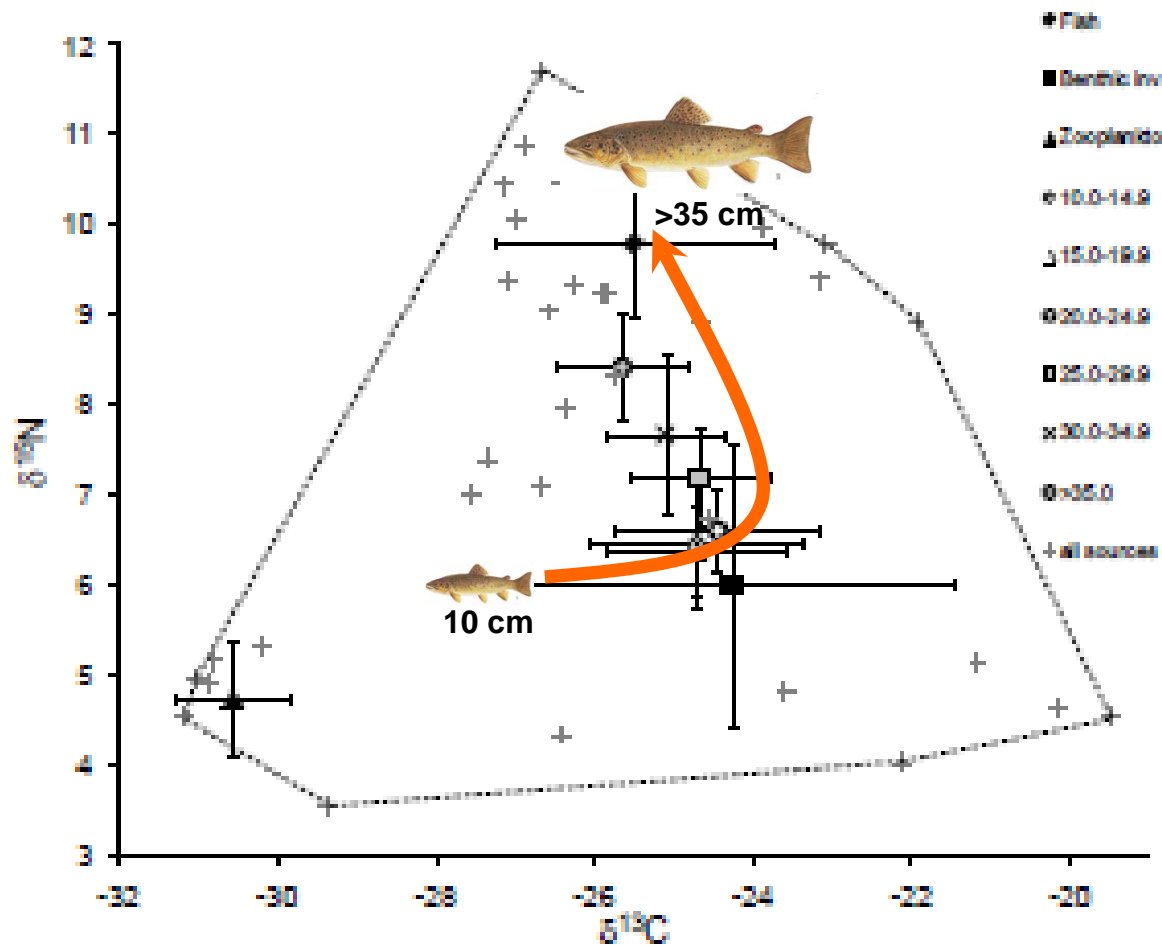
$$f_X = (-6 / -11)$$

$$f_Y = 1 - f_X$$

$$f_X = 0.54, f_Y = 0.46$$

- Biisonit assimiloivat 54% C₃ and 46% C₄ kasveja

Esimerkki luonnosta

Taimenen ravinto:

Eläinplankton

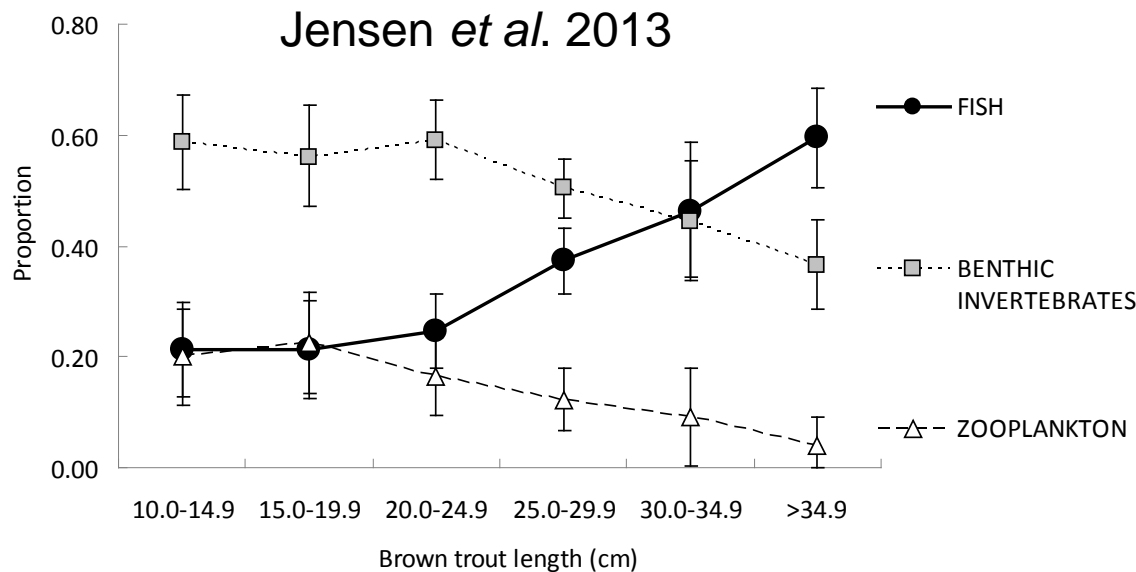

Selkärangaiset

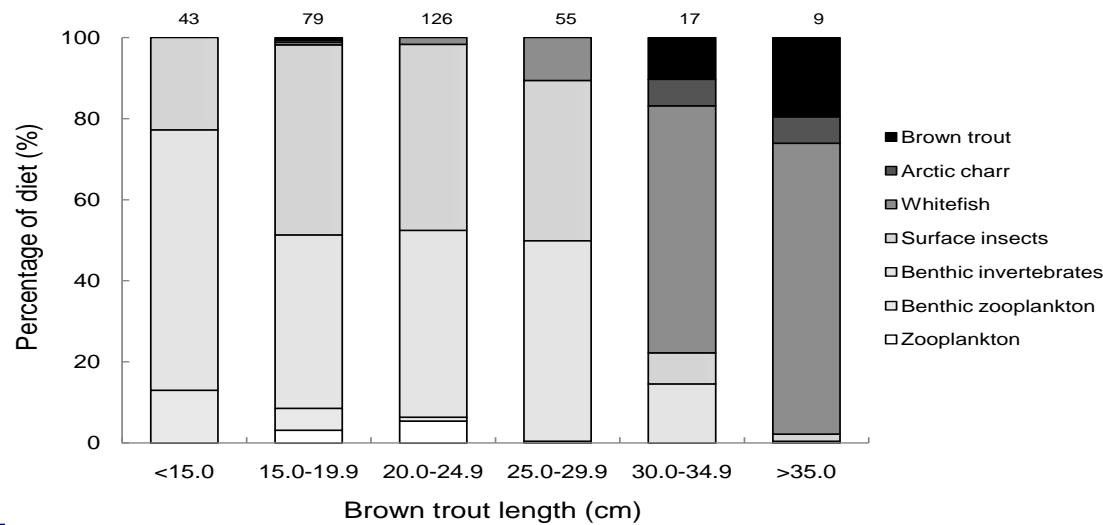
Kalat

Isotoopit kuvaavat assimilaatiota

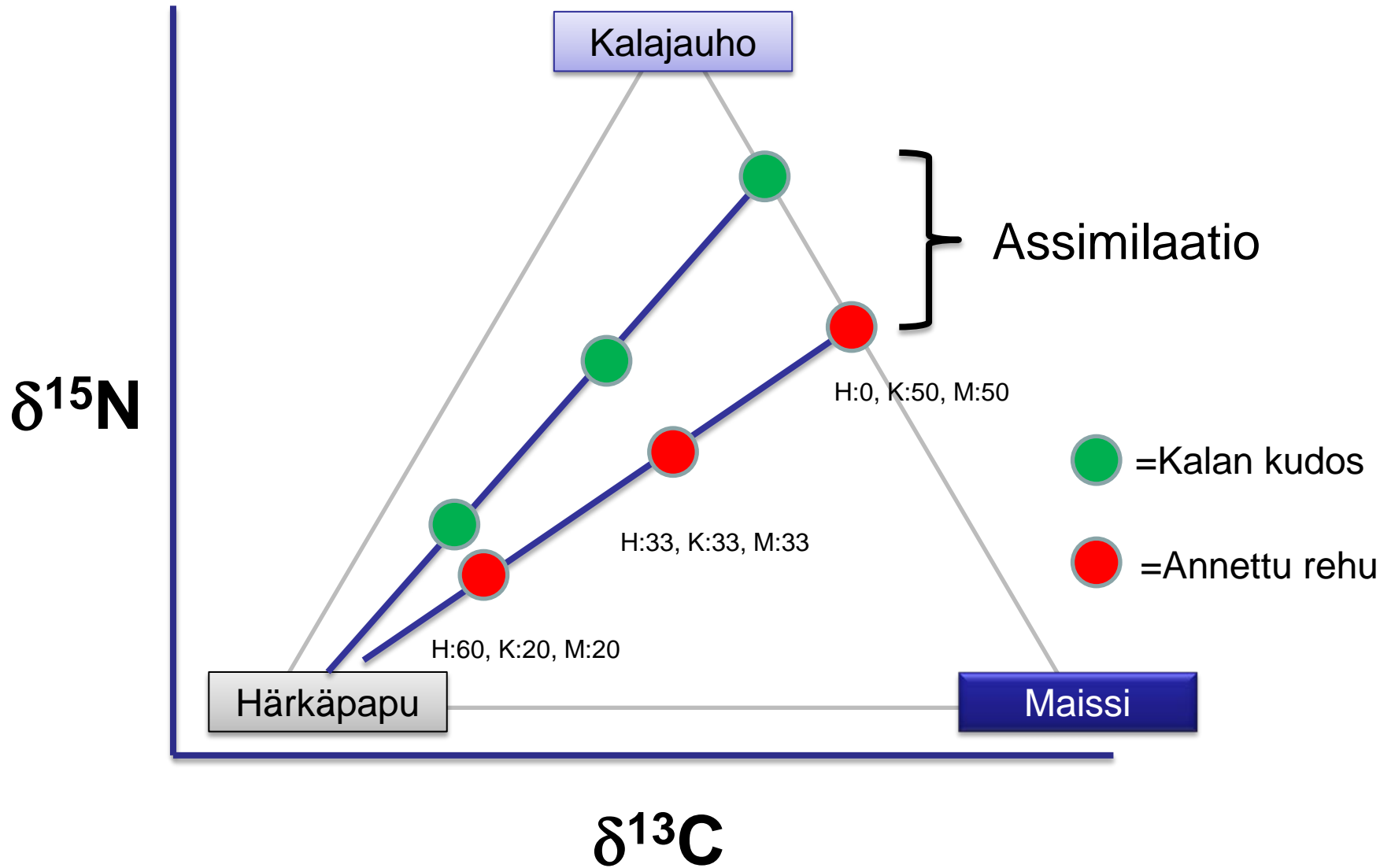
Isotooppitulokset
 -assimilaatio
 -pitkän ajan KA

VS.

Vatsa-analyysi
 -Ravinnonotto
 -"Snap shot"

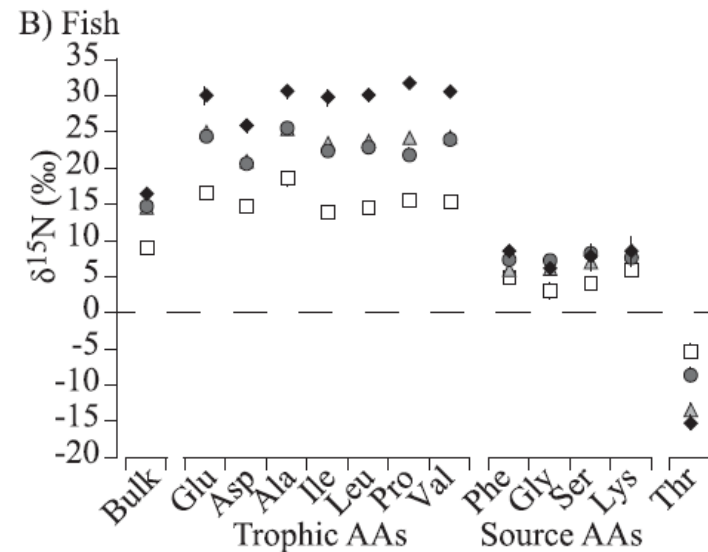
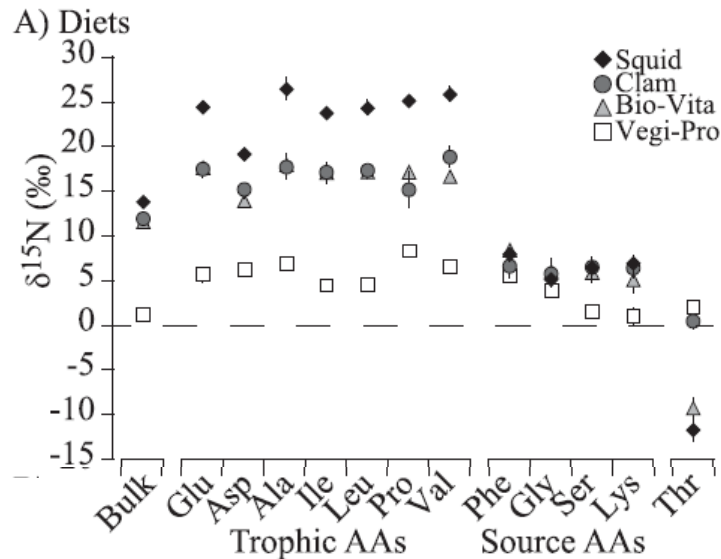
Sovellettavuus ravitsemustutkimukseen

Uusia menetelmiä

Amino- ja rasvahappojen isotooppianalytiikka

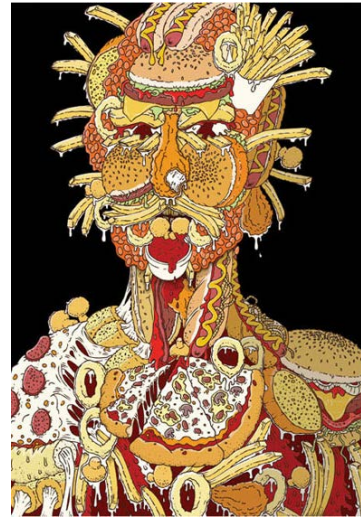
- Voidaan estimoida **yksittäisten** AH ja RH käyttöä
- Vaatii vielä perustutkimusta lähteiden eroista
- Vielä varsin kallista

**“You are what you eat”
(DeNiro & Epstein 1978)**

Giuseppe Arcimboldo
(1591)

Andy Council
(2007)

KIITOS !